

آشنایی با

منابع دست اول شیعه

(مکارم الاخلاق)

عبدالکریم پاک نیا

این کتاب دارای ۱۲ باب است که عبارتند از:

۱. اخلاق و اوصاف پیامبر ﷺ؛
۲. بهداشت و نظافت در اخلاق اسلامی؛
۳. آداب استحمام؛
۴. بهداشت ناخن و اصلاح موها؛
۵. آداب و شیوه‌های آرایش زن و مرد مسلمان؛
۶. ویژگیهای لباس و خانه اسلامی؛
۷. آداب خوردن و آشامیدن؛
۸. مسائل مربوط به ازدواج؛
۹. آداب مسافرت؛
۱۰. آداب دعا و وقت فضیلت آن؛
۱۱. رفتار با بیماران و مسائل مربوط به آن؛
۱۲. مسائل متفرقه در عرصه اخلاق و

کتاب «مکارم الاخلاق» نوشته دانشمند بزرگ امامیه رضی الدین طبرسی، از معروف‌ترین کتابهای اخلاق اسلامی و یکی از منابع دست اول شیعه در عرصه تبلیغ این مکتب متعالی است.

موضوعات و عناوین

مؤلف در مقدمه می‌گوید: «ما در این کتاب شمه‌ای از اخلاق ستوده پیامبر ﷺ را؛ از حالات، اعمال، نشستن و برخاستن، سفر و حضر و خوردن و آشامیدن، و آنچه از این قبیل است و همچنین آنچه از او و ائمه راستین برای زندگی و تربیت مردم نقل شده و روایت گشته ذکر می‌کنیم، و از خداوند توفیق پایان دادن به این کار بزرگ را مسئلت می‌نماییم، که او بر هر کاری توانا و آسان کردن کارها برایش سهل است.»

حقوق فردی و اجتماعی.

چند ترجمه از کتاب

کتاب مکارم الاخلاق بارها توسط علمای بزرگوار ترجمه شده است که برخی عبارتند:

۱. ترجمه مکارم الاخلاق، میرزا محمدعلی مدرس چهاردهی؛
۲. ترجمه مکارم الاخلاق، محمدباقر بهاری همدانی؛

۳. ترجمه مکارم الاخلاق، سیدابراهیم میرباقر، در دو جلد، ناشر: فراهانی، تهران، ۱۳۶۵ ش.^۱

قصه پر غصه تحریف مکارم الاخلاق

از آنجایی که کتاب «مکارم الاخلاق» بسیار مورد توجه علما و مردم قرار گرفت، این نکته دشمنان شیعه را بر آن داشت تا از شهرت و مقبولیت این کتاب به نفع خود استفاده کنند و به خیال خام خود این منبع دست اول و یکی از مفاخر بزرگ شیعه را به نام خود ثبت کنند؛ اما خداوند متعال طرح شوم آنان را به هم ریخت.

پس از اطلاع از این توطئه شوم به امر میرزای شیرازی نسخه‌های خطی و قدیمی کتاب جمع‌آوری شد و کتاب، توسط حاج شیخ محمود بن ملا صالح بروجرودی با آن نسخه‌ها تطبیق داده شد و در قالبی بسیار زیبا و با دقت فراوان، به چاپ رسید و تمام موارد تصحیح شده در پایان کتاب آورده شد.^۲

روحانی بیدار و زبردست شیعه، سیدمحسن امین نیز، در کتاب ارزشمند اعیان الشیعه، تمام موارد تحریف کتاب را آورده و درباره آنها توضیح داده است مانند اینکه:

۱. احادیث فضائل امیرمؤمنان علی علیه السلام و حضرت زهرا علیها السلام را به کلی حذف کردند.
۲. در بسیاری از موارد نام علی علیه السلام را حذف کرده و به جای آن نام یکی از شیخین (ابوبکر و عمر) را نوشتند.

۳. جمله علیه السلام را بعد از نام ائمه علیهم السلام پاک کرده و «بنی علی» نوشتند.

۴. نامهای مقدس ائمه اهل‌البيت علیهم السلام را حذف کرده و به جای آن در بسیاری موارد از واژه بعض العلماء، بعض الحكماء و بعض الصالحین گنجانده‌اند.

۵. نام مبارک صدیقه کبری فاطمه زهرا علیها السلام را در برخی موارد برداشته و عایشه و حفصه را جایگزین آن کرده‌اند.

مؤلف پرآوازه مکارم الاخلاق

رضی‌الدین، حسن بن فضل طبرسی از علمای مشهور قرن ششم هجری است. او دارای کتابهایی ارزشمند است که با تألیف آنها گوشه‌ای از علوم سرشار پیامبر و اهل

۱. مکارم اخلاق، ترجمه میرباقری، ج ۱، مقدمه مؤلف (صاحب مکارم الاخلاق) ص ۱۵، ترجمه سیدابراهیم میرباقری، نشر فراهانی، تهران، ۱۳۶۵ ش.

۲. اعیان الشیعه، سیدمحسن امین، نشر دارالتعارف، ج ۵، ص ۲۲۴.

آسمان است.^۱ و هنگامی که به نام این بزرگواران می‌رسد می‌فرماید: «کتابهای خاندان طبرسی از نظر اطمینان و شهرت مانند خورشیدی در وسط آسمان می‌درخشد و هیچ نیازی به تعریف یا توضیح ندارد.»^۲

شخصیت‌نگار فرزانه، سیدمحسن امین می‌نویسد: رضی الدین أبو نصر الحسن بن امین الدین ابی علی الفضل بن الحسن الطبرسی از دانشمندان بزرگ، فاضل کامل، فقیه آگاه، محدث جلیل و نویسنده کتاب «مکارم الاخلاق» است. این مجموعه ارزشمند جامع محاسن افعال و آداب شرعی است که در میان اصحاب ما پذیرفته شده است. او اکثر روایات خود را از پدر بزرگوارش امین الاسلام طبرسی روایت می‌کند.^۳

وفات

رضی الدین حسن بن فضل طبرسی پس از عمری خدمت به علوم اهل بیت علیهم‌السلام در سال ۵۴۸ هجری در سبزوار وفات یافت. جنازه شریفش به مشهد مقدس انتقال یافت و در جوار مرقد مطهر امام هشتم شیعیان علیه‌السلام به خاک سپرده شد.^۴

۱. مکارم الاخلاق، نشر اعلمی، بیروت، ۱۹۷۲ م.

۲. بحار الانوار، علامه محمدباقر مجلسی، مؤسسة الوفا، ج ۱، ص ۲۸.

۳. اعیان الشیعه، ج ۵، ص ۲۲۴، به نقل از مستدرک الوسائل.

۴. همان، ص ۲۲۳.

بیت آن حضرت علیه‌السلام را به دست جهانیان رسانده است.

پدر قرآن شناس او

پدرش، فضل بن حسن طبرسی معروف به امین الاسلام و صاحب کتابهایی ارزشمند چون مجمع البیان است. مجمع البیان از جمله تفاسیر مهمی است که هر مفسر، ناگزیر از مطالعه آن است. از او علاوه بر تفسیر، کتابهای فراوانی به یادگار مانده است. وی جامع علوم مختلف بوده و در هر زمینه که وارد بحث می‌شده همه را به تحسین و امی داشته است. مرقد شریف او در کنار بارگاه ملکوتی امام رضا علیه‌السلام است و هم‌اکنون نیز زیارت‌نگاه عاشقان ولایت و امامت می‌باشد.

فرزند و شاگردش

ابوالفضل، علی بن حسن طبرسی فرزند و شاگرد حسن بن فضل و نوه امین الاسلام است.

او نیز در جنبه‌های مختلف علمی و تقوایی دنباله رو پدر و جد خود بوده و به بالاترین درجات نائل آمده است. او مؤلفی بزرگ در تاریخ شیعه است و کتابهایی ارزشمند مانند مشکاة الانوار، نشر اللآلی و ده‌ها کتاب دیگر به یادگار گذارده است.

از منظر اهل نظر

علامه مجلسی در مقدمه بحار می‌گوید: جایگاه ارزشمند و شهرت این کتاب (در فرهنگ اسلامی) همانند خورشید در وسط